

Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας – Εκσυγχρονισμός ή αναχρονισμός ;

Ιωάννης Π. Χατζηπαρασκευάς, Δικηγόρος στη Δικηγορική Εταιρεία, ΚΟΥΣΙΟΣ ΚΟΡΦΙΩΤΗΣ ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ (Δ.Ε.Π.Ε.)

Abstract

Ίσως η πιο συχνή κριτική που δέχονται σήμερα οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, αφορά στην ανάγκη εκσυγχρονισμού τους και προσαρμογής τους στις σύγχρονες συνθήκες και ανάγκες ζωής. Οι, κατά κοινή ομολογία, απαρχαιωμένοι Θεσμοί δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες προκλήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, ούτε και μπορούν να ανταποκριθούν στον όγκο των υποθέσεων που απασχολούν τα Δικαστήρια, ο οποίος αυξάνεται ολοένα και περισσότερο. Άλλωστε, θεσπίστηκαν πριν από 60 περίπου χρόνια, κάτω από εντελώς διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Και ενώ το δίκαιο είναι ένας ζωντανός οργανισμός που εξελίσσεται με γοργούς ρυθμούς, οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας παρέμειναν κατ' ουσία στάσιμοι προκαλώντας σωρεία προβλημάτων στην ταχεία και απρόσκοπτη απονομή της δικαιοσύνης. Αναμφίβολα, οι διαδικασίες ενώπιον των κυπριακών δικαστηρίων είναι τόσο χρονοβόρες όσο και δαπανηρές. Με κύριο στόχο την επίτευξη ταχείας εκδίκασης των πολιτικών υποθέσεων, το Ανώτατο Δικαστήριο το 2014 προχώρησε στην τροποποίηση των Διαταγών 25 και 30 των Θεσμών. Δυστυχώς όμως, μέχρι σήμερα, οι τροποποιήσεις υπήρξαν μεμονωμένες και αποσπασματικές.

Λέξεις – Κλειδιά:

Αστικό Δίκαιο – Πολιτική Δικονομία - Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας – Διαταγή 64 – Τροποποιήσεις 2014 - Διαταγή 25 – Διαταγή 30 – Παρατυπία – Τροποποίηση δικογράφων – Κλήση για Οδηγίες – Υποθέσεις ταχείας εκδίκασης – Υποθέσεις ακροαματικής διαδικασίας - Εκσυγχρονισμός

I. Εισαγωγή - Οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας:

Οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας αποτελούν την κωδικοποίηση των κανόνων που διέπουν τις διαδικασίες ενώπιον των Κυπριακών Δικαστηρίων σε υποθέσεις αστικής φύσεως¹.

Έχοντας συνταχθεί στην Αγγλική γλώσσα, οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας θεσπίστηκαν από τους Άγγλους αποικιοκράτες το 1954 και όπως ήταν φυσικό, ακολούθησαν τα πρότυπα της πρακτικής που ακολουθείται στα Αγγλικά Δικαστήρια, με τις ανάλογες προσαρμογές. Έκτοτε, τα Αγγλικά Civil Procedure Rules έχουν τροποποιηθεί ριζικά και παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει διάφορες προσπάθειες τροποποίησης και των Κυπριακών Θεσμών, αυτοί παραμένουν στην ουσία τους απαρχαιωμένοι².

Οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας κατατάσσονται σε Διαταγές (Orders) και Θεσμούς (Rules). Συνημμένα βρίσκονται το Παράρτημα Α το οποίο αφορά στους Τύπους (Forms) και το Παράρτημα Β που αφορά στην δικηγορική αμοιβή. Στο περιθώριο της κάθε Διαταγής (Order) γίνεται παραπομπή στην αντίστοιχη Αγγλική πρόνοια της Ετήσιας Δικονομικής Πρακτικής του 1954, γνωστής και ως Λευκής

Βίβλου ή White Book , με αναφορά στην αντίστοιχη αγγλική διαταγή, που ίσχυε στην Αγγλία κατά τον χρόνο θέσπισης των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας³.

Προς επίλυση των διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν σε σχέση με διαδικαστικά θέματα, εκτός από την Ετήσια Δικονομική Πρακτική της Αγγλίας White Book, αναφορά γίνεται φυσικά και στη Νομολογία τόσο των Κυπριακών όσο και των Αγγλικών Δικαστηρίων, όπως επίσης και παραπομπές σε διάφορα αγγλικά συγγράμματα όπως στο Halsbury's Laws of England 3η και 4η έκδοση, στο Atkin's Court Forms and Precedents, έκδοση του 1962, Chitty and Jacob's Queens Bench Forms και στο Bullen and Leak⁴.

Από τις 64 συνολικά Διαταγές (Orders) των Θεσμών διακρίνονται έξι στάδια, ήτοι η έναρξη της διαδικασίας ενώπιον των Δικαστηρίων, η δικογράφηση της υπόθεσης, η προετοιμασία για την Ακρόαση, η Δίκη, η Έφεση και τέλος η διαδικασία εκτέλεσης⁵.

Με τους Θεσμούς Πολιτικής Δικονομίας, εξασφαλίζεται το δικαίωμα της δίκαιης δίκης, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το Άρθρο 30 του Συντάγματος και το Άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Προς την επίτευξη του στόχου αυτού, οι Θεσμοί θα έπρεπε να εξασφαλίζουν την ταχεία προώθηση των υποθέσεων, την κατάλληλη προετοιμασία των διαδίκων και την διεξαγωγή της δίκης με δίκαιο τρόπο. Παράλληλα, θα έπρεπε να ενσωματώνουν μηχανισμούς διευθέτησης της διαφοράς μεταξύ των διαδίκων με δίκαιο τρόπο και σε κατάλληλο στάδιο⁶.

Λόγω των απαρχαιωμένων Θεσμών, ηλικίας πέραν των 60 χρονών και προς το σκοπό επίτευξης των πιο πάνω στόχων και σκοπών του, έχουν γίνει κατά καιρούς περιορισμένες τροποποιήσεις, οι οποίες είναι γραμμένες στην ελληνική γλώσσα, μεταξύ αυτών η τροποποίηση της Διαταγής 64 και οι πρόσφατες τροποποιήσεις της Διαταγής 25 και της Διαταγής 30 για τις οποίες γίνεται λόγος αναλυτικά πιο κάτω.

Σημειώνεται ότι η ρύθμιση ή η τροποποίηση της διαδικασίας ενώπιον των Δικαστηρίων γίνεται με την έκδοση διαδικαστικών κανονισμών από το Ανώτατο Δικαστήριο, σύμφωνα με το Άρθρο 163 του Συντάγματος.

II. Τροποποίηση Διαταγής 64:

Στις 24.2.1995 τέθηκε σε εφαρμογή η τροποποίηση της Διαταγής 64, η οποία κατήργησε την διάκριση μεταξύ παρατυπίας και ακυρότητας, δηλαδή ουσιαστικής παρέκκλισης, από τους Θεσμούς. Μέχρι την τροποποίηση της εν λόγω Διαταγής, η μη συμμόρφωση με τους Θεσμούς, αποτελούσε ουσιαστική παρατυπία και είχε ως αποτέλεσμα την ακύρωση της διαδικασίας⁷. Σε περιπτώσεις απλής παρατυπίας, αυτή μπορούσε να διορθωθεί. Όμως, μέχρι και σήμερα τονίζεται σε πολλές αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ότι η νέα Διαταγή 64 δεν αποτελεί πανάκεια για όλες τις περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τους Θεσμούς, αφού σε ορισμένες περιπτώσεις μη συμμόρφωσης, εξακολουθεί να τίθεται θέμα ακυρότητας της διαδικασίας⁸.

Ασφαλώς, το αποτέλεσμα της ακυρότητας μιας διαδικασίας, λόγω της «τυπολατρίας» που εξακολουθεί να χαρακτηρίζει το δικονομικό μας σύστημα, οδηγεί σε πολλά περιττά έξοδα, σπατάλη χρόνου και καθυστέρηση στη τελική διεκπεραίωση της διαφοράς. Βέβαια, στις πλείστες των περιπτώσεων οι δικονομικές παρατυπίες είναι δυνατό να διορθωθούν. Σε κάθε περίπτωση, η γνώση και πιστή εφαρμογή των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας είναι κεφαλαιώδης στην άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος⁹.

III. Οι τροποποιήσεις του 2014

Στις 15.9.2014 εκδόθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο ο περί Πολιτικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) Διαδικαστικός Κανονισμός του 2014¹⁰, ο οποίος τροποποίησε τις Διαταγές 25 και 30 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας. Οι τροποποιημένες Διαταγές 25 και 30 εφαρμόζονται στις αγωγές που καταχωρούνται από την 1.1.2015, η εφαρμογή τους όμως αναστάλη, αναφορικά και μόνο με αγωγές κλίμακας πέραν των €10.000 μέχρι την 31.12.2015. Από την 1.1.2016 οι διατάξεις των Διαταγών 25 και 30 τυγχάνουν, ασχέτως κλίμακας, καθολικής εφαρμογής. Για αγωγές που καταχωρήθηκαν μέχρι και την 31.12.2014 καθώς επίσης και για αγωγές κλίμακας πέραν των €10.000 που καταχωρήθηκαν μέχρι την 31.12.2015, εξακολουθούν να εφαρμόζονται μέχρι την αποπεράτωσή τους οι πρόνοιες των Διαταγών 25 και 30 πριν από την τροποποίησή τους. Περαιτέρω, οι διατάξεις των Διαταγών 25 και 30 εφαρμόζονται κατ' αναλογία και στις διαδικασίες που λαμβάνονται στα Δικαστήρια Ειδικής Δικαιοδοσίας, όπως λόγου χάριν τα Οικογενειακά Δικαστήρια και τα Δικαστήρια Ελέγχου Ενοικιάσεων¹¹.

Με τις νέες Διαταγές 25 και 30 υπάρχουν προς το παρόν αρκετά ερμηνευτικά και διαδικαστικά προβλήματα, ίσως και λόγω της έλλειψης έκδοσης σχετικών Οδηγιών (Directions) από το Ανώτατο Δικαστήριο. Τα διάφορα αυτά ζητήματα λοιπόν, άγονται ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, προκειμένου να διαμορφωθεί σχετική νομολογία, πράγμα όμως, που συνεπάγεται την πάροδο χρόνου που θα μετράει εις βάρος των υποθέσεων στις οποίες συναντώνται.

IV. Τροποποίηση Διαταγής 25

Η εν λόγω Διαταγή¹² αφορά στην τροποποίηση των δικογράφων. Με τη νέα Διαταγή 25 παρέχεται η δυνατότητα στον Ενάγοντα, πριν επιδώσει το Κλητήριο Ένταλμα της αγωγής, να προβεί σε τροποποίηση του Κλητηρίου Εντάλματος χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου, καταχωρώντας τροποποιημένο Κλητήριο Ένταλμα, με ανάλογη ένδειξη. Πρόκειται για ένα σημαντικό εκσυγχρονισμό των Θεσμών, αφού πολλές φορές μετά την καταχώρηση μιας αγωγής προκύπτει ανάγκη για τροποποίηση της. Πριν από τη νέα Διαταγή 25, υπήρχε η ανάγκη για καταχώρηση αίτησης, εμφάνισης, λήψης άδειας, έκδοσης διατάγματος, σύνταξης διατάγματος, δημιουργώντας διαδικαστικά και δικηγορικά έξοδα αλλά επίσης ταλαιπωρία και καθυστερήσεις.

Η Διαταγή¹³ δεν διευκρινίζει το εύρος της επιτρεπόμενης τροποποίησης με κίνδυνο να μπορεί να αλλάξει η βάση της αρχικά καταχωρηθείσας αγωγής. Η επίδοση της αγωγής με τροποποιημένη την βάση της κατά την άποψη του γράφοντος δεν θεραπεύει το πρόβλημα, αφού ουσιαστικά επιτρέπει στον Ενάγοντα να ελίσσεται κατά το δοκούν. Το τροποποιημένο δικόγραφο δεν παύει να είναι τροποποιητικό και το αρχικά καταχωρημένο δεν θεωρείται ανύπαρκτο, ούτε εξαφανίζεται, ούτε επιστρέφεται στον Ενάγοντα ως αχρείαστο, μετά την καταχώρηση του τροποποιημένου δικογράφου.

Περαιτέρω, η Διαταγή δεν προνοεί για κάποιο δικονομικό μηχανισμό διά του οποίου, κατόπιν σχετικής αίτησης από τους διάδικους, το Δικαστήριο να έχει την διακριτική εξουσία να παρεμβαίνει αποτρέποντας μια τροποποίηση που ενδεχομένως να παραβιάζει τα συμφέροντα του άλλου διάδικου μέρους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η δικαιοσύνη¹⁴.

Η Διαταγή δεν ρυθμίζει το στάδιο μετά την επίδοση του Κλητηρίου Εντάλματος της αγωγής και πριν την ανταλλαγή των δικογράφων, με ή χωρίς καταχωρημένο Σημείωμα εμφάνισης εκ μέρους του Εναγόμενου και είτε έχει

παρέλθει είτε όχι η προθεσμία καταχώρησης υπεράσπισης, παρουσιάζοντας κατά την άποψη μου κενό¹⁵. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους αγγλικούς διαδικαστικούς κανονισμούς, επιτρέπεται η τροποποίηση των δικογράφων και μετά την επίδοση του Κλητηρίου Εντάλματος είτε χωρίς την άδεια του δικαστηρίου με την έγγραφη συγκατάθεση όλων των διαδίκων, είτε με την άδεια του δικαστηρίου¹⁶.

Στο στάδιο μετά από την ανταλλαγή των δικογράφων και πριν από την έκδοση κλήσης για Οδηγίες δυνάμει της νέας Διαταγής 30¹⁷, μπορεί να διενεργηθεί τροποποίηση των δικογράφων και από τα δύο διάδικα μέρη, χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου. Επομένως, παρέχεται το δικαίωμα στον Ενάγοντα να καταχωρεί τροποποιημένο Κλητήριο Ένταλμα ή και τροποποιημένη Έκθεση Απαίτησης οποτεδήποτε πριν την έκδοση κλήσης για Οδηγίες, και στον Εναγόμενο, δικαίωμα καταχώρησης του δικού του δικογράφου εντός 15 ημερών. Αντίστοιχα, στον Εναγόμενο παρέχεται η δυνατότητα να καταχωρήσει, οποτεδήποτε πριν την έκδοση κλήσης για Οδηγίες, τροποποιημένη Έκθεση Υπεράσπισης ή Έκθεση Υπεράσπισης και Ανταπαίτηση, και στον Ενάγοντα να καταχωρήσει Απάντηση στην Υπεράσπιση ή Απάντηση στην Υπεράσπιση και Υπεράσπιση στην Ανταπαίτηση εντός 15 ημερών.

Τα δικόγραφα που τροποποιούνται χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου, θα πρέπει να φέρουν «ανάλογη ένδειξη» χωρίς η Διαταγή¹⁸ να καθορίζει επακριβώς τι πρέπει να αναφέρει η σχετική ένδειξη. Αντίθετα, στις περιπτώσεις τροποποιήσεων των δικογράφων μετά από διάταγμα του δικαστηρίου η Διαταγή¹⁹ προνοεί ειδικά την ένδειξη που θα πρέπει να φέρουν τα τροποποιημένα δικόγραφα.

Επομένως, από τη στιγμή που οι τροποποιήσεις επιτρέπονται χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου μέχρι και το στάδιο ανταλλαγής δικογράφων μεταξύ των διαδίκων, οι διάδικοι μπορούν να προβαίνουν σε απεριόριστες τροποποιήσεις πριν από την έκδοση της κλήσης για Οδηγίες σύμφωνα με τη νέα Διαταγή 30, με ακαθόριστες ενδείξεις περί τροποποιήσεων στα τροποποιημένα δικόγραφα, δημιουργώντας έτσι μια ογκώδη δικογραφία. Δεν έχει προβλεφθεί ένας ρητός και σαφής δικονομικός μηχανισμός, έτσι ώστε ο διάδικος που διαφωνεί με μια επιχειρούμενη τροποποίηση του αντιδίκου του να μπορεί να εκθέσει τα επιχειρήματα του ενώπιον του Δικαστηρίου, το οποίο θα έχει την διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει υπέρ ή κατά της επιχειρούμενης τροποποίησης. Δεν μπορεί να λεχθεί ότι το δικόγραφο του ενιστάμενου με την επιχειρηθείσα τροποποίηση διαδίκου αποτελεί το κατάλληλο δικονομικό βήμα για να εγείρει τις ενστάσεις του σχετικά με την τροποποίηση, διότι σύμφωνα με τους κανόνες της δικογράφησης, τα δικόγραφα εκθέτουν τα γεγονότα που συνθέτουν την απαίτηση ή την υπεράσπιση και δεν μπορούν να καθίστανται πεδίο δικονομικών ενστάσεων^{20 21}.

Μετά την έκδοση της κλήσης για Οδηγίες δυνάμει της νέας Διαταγής 30, στην οποία θα γίνει αναφορά παρακάτω, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ρητά καθορίζονται στην ίδια την Διαταγή 25 και αφορούν στο εκ παραδρομής καλόπιστο λάθος στη σύνταξη της δικογραφίας και στα νέα γεγονότα που δεν ήταν υπαρκτά κατά το χρόνο λήψης οδηγιών για καταχώρηση της αγωγής ή καταχώρησης της δικογραφίας, δεν επιτρέπεται η τροποποίηση των δικογράφων. Σημειώνεται, ότι ο κανόνας της μη τροποποίησης των δικογράφων που καθιερώνεται με την νέα Διαταγή 25 έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την νομολογία του Κοινοδικαίου²² που θέτει ως κανόνα ότι η τροποποίηση των δικογράφων επιτρέπεται κατ' αρχήν σε κάθε στάδιο της διαδικασίας²³.

Ουσιαστικά, με τη νέα Διαταγή 25, υπάρχει απόλυτη ελευθερία των διαδίκων σε σχέση με τα δικόγραφα τους πριν η υπόθεση αχθεί ενώπιον του Δικαστή για να τροχοδρομηθεί η ακροαματική διαδικασία. Τα Δικαστήρια δεν εμπλέκονται στην διαδικασία της δικογράφησης με όλα τα θετικά και αρνητικά που μπορεί αυτό να

συνεπάγεται. Από τη μια οι διάδικοι μπορούν να εγείρουν οποιοδήποτε θέμα θέλουν στα δικόγραφα, έτσι ώστε να εκδικαστεί στο σύνολο της η επίδικη διαφορά και να μπορεί το Δικαστήριο να προχωρήσει κατευθείαν στην εξέταση της ουσίας της διαφοράς χωρίς να διαιωνίζεται η διαδικασία. Από την άλλη, δεν υπάρχει οποιαδήποτε δικαστική προστασία στις άκρατες και απεριόριστες τροποποιήσεις, με ενδεχόμενο τα ίδια τα δικόγραφα να ξεφύγουν από την βάση και την ουσία της επίδικης διαφοράς.

V. Τροποποίηση Διαταγής 30

Η νέα Διαταγή 30²⁴, αποτελεί κράμα της παλαιάς Διαταγής 30 και των μεταρρυθμίσεων που επέφεραν στους Αγγλικούς Θεσμούς οι τροποποιήσεις του Lord Woolf, γνωστές και ως «Woolf Reforms»²⁵. Φυσικά, στην περίπτωση των Woolf Reforms, οι Αγγλικοί Θεσμοί τροποποιήθηκαν ριζικά και εκδόθηκαν πάνω από πενήντα Οδηγίες (practice directions), πράγμα που δεν συνέβη στους Κυπριακούς Θεσμούς, με αποτέλεσμα την αποσπασματική ρύθμιση του σταδίου των Οδηγιών και την, έστω μερική, κατά την άποψη του γράφοντος, αποτελεσματικότητά τους.

Εντούτοις, σημαντικό είναι να επισημανθούν οι ομοιότητες μεταξύ των στόχων των τροποποιήσεων της Διαταγής 30²⁶ και των στόχων που έθεσε με τις μεταρρυθμίσεις του ο Lord Woolf. Με δύο εκθέσεις του²⁷ που δημοσιεύτηκαν το 1995 και το 1996 (οι οποίες το 1998 οδήγησαν στη καθολική τροποποίηση των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου²⁸), ο Lord Woolf έθεσε ως πρωταρχικούς στόχους της ανάγκης για μεταρρύθμιση των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, τη μείωση του κόστους των πολυδάπανων διαδικασιών, την απλοποίηση της περιπλοκότητας τους και την επιτάχυνση της μέχρι τότε αργής απονομής της δικαιοσύνης, αυξάνοντας έτσι την προσβασιμότητα στα δικαστήρια²⁹. Παρόμοιους στόχους έθεσε και το Ανώτατο Δικαστήριο, στην περίπτωση των τροποποιήσεων της Διαταγής 30, με βασικότερο στόχο την επιτάχυνση στην απονομή της δικαιοσύνης.

Σύμφωνα με την νέα Διαταγή 30³⁰, εντός τριάντα ημερών από την ημερομηνία συμπλήρωσης των δικογράφων, ο Ενάγοντας υποχρεούται, προτού λάβει οποιοδήποτε νέο διαδικαστικό μέτρο, εξαιρουμένης ενδεχόμενης καταχώρησης αίτησης για παρεμπίπτον διάταγμα, να εκδώσει Κλήση για Οδηγίες σύμφωνα με τον Τύπο 25³¹, επισυνάπτοντας Παράρτημα συμπληρωμένο, ως προς τα αιτήματα του³². Τέτοια αιτήματα όπως Λεπτομέρειες επί των δικογράφων, Αποκάλυψη και Επιθεώρηση εγγράφων, Παραδοχές γεγονότων, Επιθεώρηση περιουσίας, Συνένωση αγωγών, Ασφάλεια εξόδων, Ανταλλαγή εγγράφων προς κατάθεση στη δίκη χωρίς αμφισβήτηση, Διαιτησία / Διαμεσολάβηση, Έξοδα και οποιοδήποτε άλλο αίτημα, περιλαμβάνονται στο Παράρτημα της Κλήσης για Οδηγίες (Τύπος 25) που περιέχει ένα πίνακα με τα εν λόγω αιτήματα³³.

Η υποχρεωτική έκδοση, από την πλευρά του Ενάγοντος, της Κλήσης για Οδηγίες σύμφωνα με το συγκεκριμένο Παράρτημα³⁴, ουσιαστικά αναγκάζει τον Ενάγοντα, μέσα σε συγκεκριμένη προθεσμία, να έχει μελετήσει την υπόθεση του και να αιτείται επακριβώς οποιοδήποτε διαδικαστικό αίτημα έχει χωρίς οποιεσδήποτε χρονοτριβές.

Η Κλήση για Οδηγίες δυνάμει της νέας Διαταγής 30, δεν διευκρινίζεται από την Διαταγή κατά πόσο θεωρείται ως αίτηση δια κλήσεως με την οποία αιτείται την έκδοση οδηγιών, σύμφωνα με τον Τύπο 25³⁵, εάν αποτελεί ειδοποίηση μεταξύ διαδίκων ή απλά ένα είδος κλήσης. Η απόδοση του δικονομικού της χαρακτήρα έχει σημασία στο βαθμό που αυτή καθορίζει διάφορες άλλες διαδικαστικές παραμέτρους όπως λόγου χάριν τον τρόπο επίδοσης της, τα πληρωτέα τέλη και άλλα θέματα³⁶.

Η Κλήση για Οδηγίες ορίζεται ενώπιον του Δικαστηρίου σε χρονικό διάστημα όχι μικρότερο των εξήντα ημερών. Όπως προκύπτει από το περιεχόμενο του Τύπου 25, το αρμόδιο Πρωτοκολλητήριο θα είναι σε θέση να δίνει ημερομηνία δικασίμου για Οδηγίες, την ίδια ημέρα κατά την οποία ο Ενάγοντας ή ο δικηγόρος του θα καταθέτει, στο Πρωτοκολλητήριο, τον Τύπο 25³⁷.

Συνεπώς, δυνάμει της νέας Διαταγής 30 και εφόσον συμπληρωθούν τα δικόγραφα, ο Ενάγοντας είναι υποχρεωμένος όπως εντός 30 ημερών εκδώσει Κλήση για Οδηγίες μαζί με το Παράρτημα (Τύπος 25), η οποία ορίζεται ενώπιον Δικαστηρίου σε τουλάχιστον εξήντα μέρες από την έκδοση της και την οποία επιδίδει στους διάδικους. Αντίστοιχα, οποιοσδήποτε διάδικος στην αγωγή, στον οποίο επιδόθηκε η Κλήση για Οδηγίες του Ενάγοντα, υποχρεούται όπως εντός τριάντα ημερών από την έκδοση και επίδοση της Κλήσης για Οδηγίες, καταχωρήσει στο Πρωτοκολλητήριο, το Παράρτημα (Τύπος 25) με συμπληρωμένα τα οποιαδήποτε αιτήματά του. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το Παράρτημα (Τύπος 25) δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αυτοτελής Τύπος, παρά ως Παράρτημα. Περαιτέρω, η Διαταγή δεν προνοεί για την επίδοση του Παραρτήματος (Τύπος 25) που καταχωρεί οποιοσδήποτε άλλος διάδικος, εκτός από τον Ενάγοντα, στους άλλους διάδικους της υπόθεσης.

Οι προθεσμίες των τριάντα ημερών αντίστοιχα για την έκδοση και επίδοση της Κλήσης για Οδηγίες και του Παραρτήματος (Τύπος 25) εκ μέρους του Ενάγοντα και εκ μέρους του διαδίκου, προς τον οποίο επιδίδεται η Κλήση για Οδηγίες δεν παρατείνονται, εκτός εάν καταδειχθεί στο Δικαστήριο ότι υπήρχε αντικειμενική αδυναμία συμμόρφωσης προς αυτές ή υπάρχει άλλος σοβαρός λόγος που να δικαιολογεί την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου υπέρ της παράτασής τους.

Σε περίπτωση που ο Ενάγοντας παραλείψει να εκδώσει την Κλήση για Οδηγίες εντός τριάντα ημερών από τη συμπλήρωση των δικογράφων, τότε δυνάμει της νέας Διαταγής 30, ο Εναγόμενος εκδίδει ειδοποίηση προς τον Ενάγοντα, με την οποία τον ενημερώνει για την παράλειψή του και τον καλεί όπως εντός τριάντα ημερών από την επίδοση της ειδοποίησης, καταχωρήσει την Κλήση για Οδηγίες. Ο Εναγόμενος δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει τον ορισμό της υπόθεσης για Οδηγίες, ενώ η προώθηση της απαίτησης προβλέπεται ως ζήτημα που αφορά αποκλειστικά στον Ενάγοντα. Φυσικά, στην περίπτωση που ο Εναγόμενος είναι και εξ' ανταπαιτήσεως ενάγοντας έχει αντίστοιχες με τον Ενάγοντα υποχρεώσεις σε σχέση με την ανταπαίτησή του.

Σε περίπτωση που δεν υπάρξει συμμόρφωση με τις πρόνοιες της νέας Διαταγής 30 όπως αναφέρθηκαν ανωτέρω³⁸, η αγωγή ή η ανταπαίτηση, θα θεωρείται ως εγκαταλειφθείσα και θα απορρίπτεται από το Δικαστήριο στη λήξη της προθεσμίας των εξήντα ημερών. Είναι προφανής η δραστηκότητα του νομικού αποτελέσματος παράλειψης συμμόρφωσης στην Διαταγή 30, από την πλευρά του Ενάγοντα. Είναι επίσης προφανές, ότι η προθεσμία των εξήντα ημερών που τέθηκε για την απόρριψη της αγωγής αποτελείται αθροιστικά από την προθεσμία των τριάντα ημερών που έχει ο Ενάγοντας για έκδοση Κλήσης για Οδηγίες και των τριάντα ημερών για συμμόρφωση του Ενάγοντα σε ειδοποίηση Εναγόμενου³⁹. Κατά την άποψη του γράφοντος, θα μπορούσε να υπάρχει ρύθμιση για επέκταση των πιο πάνω προθεσμιών με την υποβολή ανάλογης αίτησης πριν την εκπνοή τους, που να προνοείται ρητά.

Και ενώ η παράλειψη του Ενάγοντα να συμμορφωθεί με την Διαταγή 30 έχει ως αποτέλεσμα την απόρριψη της αγωγής, η ενδεχόμενη παράλειψη του Εναγόμενου

να καταχωρήσει το Παράρτημα⁴⁰ δεν έχει οποιεσδήποτε, σοβαρές τουλάχιστον, νομικές συνέπειες στην Υπεράσπιση.

Η αγωγή ή η ανταπαίτηση που απορρίφθηκε λόγω της άπρακτης περιόδου των εξήντα ημερών, δυνάμει της νέας Διαταγής 30 μπορεί να επανακαταχωρείται, χωρίς διαδικαστικό κάλυμα, νοουμένου ότι θα έχουν πρώτα πληρωθεί τα έξοδα της πρώτης αγωγής, όπως θα έχουν ψηφιστεί και εφόσον στην δεύτερη αγωγή, θα πρέπει να προστίθεται αναγραφή ότι πρόκειται για νέα αγωγή σε σχέση με την πρώτη αγωγή που απορρίφθηκε συνεπεία των προνοιών της Διαταγής 30, και τα τέλη καταχώρησης της δεύτερης αυτής αγωγής θα είναι διπλάσια από εκείνα που αναλογούν στην κλίμακα της απαίτησης.

Οι πιο πάνω πρόνοιες της Διαταγής 30, ουσιαστικά θέτουν περιορισμούς στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, καθώς στιγματίζουν τον Ενάγοντα που υπήρξε «αμελής» με τις αυστηρές προθεσμίες της Διαταγής και τον αναγκάζουν να καταβάλει τα ψηφισθέντα έξοδα της πρώτης αγωγής, ενώ παράλληλα επαυξάνουν στο διπλάσιο και αδικαιολόγητα, τα τέλη της δεύτερης αγωγής, παρεμποδίζοντας ουσιαστικά την διεκδίκηση οποιωνδήποτε θεραπειών επιθυμεί.

Ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου κ. Μύρωνας Νικολάτος κατά την ημερίδα του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, ημερομηνίας 29.3.2016, σε σχέση με τις νέες Διαταγές 25 και 30 χαρακτηριστικά ανέφερε: «Ο σκοπός μας είναι να κάνουμε κάτι ορθό το οποίο να βοηθήσει στην επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης αλλά βέβαια η ταχεία απονομή της δικαιοσύνης δεν θα αποδοθεί εις βάρος της απονομής της δικαιοσύνης»⁴¹.

Ωστόσο, δεν μπορεί να επιταχυνθεί ο τρόπος απονομής της δικαιοσύνης όταν τίθενται οικονομικά εμπόδια στους προσφεύγοντες, έστω και αν υπήρξαν δικονομικά αμελείς.

Παράλληλα, είναι απαραίτητο να εξεταστεί το ενδεχόμενο οι εν λόγω πρόνοιες, να βρίσκονται σε αντίθεση τόσο με το Άρθρο 30.1 του Συντάγματος⁴² όσο και με το Άρθρο 6.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)⁴³, αλλά και με την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Μάλιστα, το ΕΔΔΑ τονίζει ότι, περιορισμοί στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη θεωρούνται δυσανάλογοι, ειδικά όταν επιβάλλονται σε αρχικό στάδιο της διαδικασίας⁴⁴.

Στην πρόσφατη υπόθεση Hansen κατά Νορβηγίας⁴⁵, λέχθηκε από το ΕΔΔΑ «ότι η απόρριψη της υπόθεσης του προσφεύγοντος, στη βάση ότι δεν θα υπήρχαν προοπτικές επιτυχίας της, σύμφωνα με κάποιας μορφής διαδικασία ελέγχου που εισήχθη από την Νορβηγία κατόπιν τροποποίησης του κώδικα πολιτικής δικονομίας με σκοπό να περιορίσει τον αριθμό αβάσιμων εφέσεων, αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη, όπως κατοχυρώνεται από το Άρθρο 6.1 της ΕΣΔΑ⁴⁶».

Επιπρόσθετα, η νέα Διαταγή 30⁴⁷, εισάγει στη κυπριακή πολιτική δικονομία κάτι ανάλογο με τον μηχανισμό που εισήγαγε ο Lord Woolf κατά τις μεταρρυθμίσεις του στους Αγγλικούς Θεσμούς⁴⁸, τις υποθέσεις «fast track cases» ή όπως ονομάστηκαν στη Διαταγή 30, υποθέσεις «ταχείας εκδίκασης», που αφορούν σε μικροδιαφορές.

Σύμφωνα λοιπόν, με την νέα Διαταγή 30, στις υποθέσεις που η αξία της χρηματικής διαφοράς δεν υπερβαίνει το ποσό των €3.000, τα Κλητήρια Εντάλματα που εκδίδονται θα πρέπει να φέρουν ανάλογη ένδειξη όπως «ΚΑΤΩ ΤΩΝ €3.000» (η Διαταγή δεν αναφέρει συγκεκριμένο τύπο ένδειξης) και το Πρωτοκολλητήριο θα τις καταγράφει σε κατάλογο καλούμενο ως «Ταχείας Εκδίκασης»⁴⁹. Κατά την ημερομηνία που τέτοια υπόθεση ορίστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου για Οδηγίες,

μετά την έκδοση της Κλήσης για Οδηγίες όπως αναφέρεται ανωτέρω, το Δικαστήριο ορίζει την υπόθεση για έκδοση Οδηγιών ως προς τη μαρτυρία. Οι διάδικοι δηλαδή, μέχρι εκείνη την ημερομηνία, θα πρέπει να δηλώσουν προς το Δικαστήριο τον αριθμό των μαρτύρων που προτίθενται να καλέσουν προς υποστήριξη της υπόθεσης τους και τον χρόνο που χρειάζεται για την ετοιμασία της μαρτυρίας, από κάθε διάδικο. Στη βάση των πιο πάνω δηλώσεων, το Δικαστήριο εκδίδει Οδηγίες όπως γίνει ανταλλαγή της μαρτυρίας, η οποία πρέπει να είναι έγγραφη μεταξύ των διαδίκων και περαιτέρω οποιεσδήποτε ειδικές οδηγίες, ανάλογα με τα δεδομένα της συγκεκριμένης διαφοράς. Η έγγραφη μαρτυρία θα πρέπει να δίνεται με τη μορφή ένορκης δήλωσης, να αποτελεί το σύνολο της μαρτυρίας του εν λόγω μάρτυρα, να συνάδει με τους δικογραφημένους ισχυρισμούς, να αναφέρει και να φέρει συνημμένα σε αυτήν τα απαραίτητα τεκμήρια προς υποστήριξη των ισχυρισμών του μάρτυρα, και να περιορίζεται στα σχετικά και ουσιώδη γεγονότα, αποφεύγοντας τις περιττολογίες^{50 51}.

Η ακρόαση των υποθέσεων «ταχείας εκδίκασης» γίνεται αποκλειστικά με βάση τις κατατεθειμένες ένορκες μαρτυρίες, εκτός εάν το Δικαστήριο κατ' εξαίρεση επιτρέψει την εισαγωγή προφορικής μαρτυρίας. Σε αυτού του είδους τις υποθέσεις, ουσιαστικά δεν θα υφίσταται η διαδικασία της αντεξέτασης από την αντίδικη πλευρά, εκτός εάν το Δικαστήριο την επιτρέψει αντεπάγγελτα ή κατ' εξαίρεση, κατόπιν γραπτού αιτήματος.

Περαιτέρω, σύμφωνα με την νέα Διαταγή 30, το Δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει, κατόπιν γραπτής αίτησης διά κλήσεως που καταχωρείται τουλάχιστον ένα μήνα πριν από την ακρόαση της υπόθεσης, την προσκόμιση πρόσθετης προφορικής μαρτυρίας, προσώπου που δεν κατονομάστηκε ως μάρτυρας και δεν καταχώρησε έγγραφη μαρτυρία. Στην ένορκη δήλωση που θα συνοδεύει την αίτηση, θα πρέπει να καθορίζεται ο λόγος και η αναγκαιότητα της προφορικής μαρτυρίας καθώς επίσης και ο χρόνος που απαιτείται για να διενεργηθεί αυτή. Σε κάθε περίπτωση που το Δικαστήριο επιτρέψει την προφορική εξέταση μάρτυρα, την αντεξέταση μάρτυρα, ή την προσκόμιση πρόσθετης προφορικής μαρτυρίας, ο χρόνος που καθορίζεται για την προφορική μαρτυρία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τριάντα λεπτά, ενώ μπορεί να επεκταθεί κατά την εξέλιξη της ακροαματικής διαδικασίας και σύμφωνα με την κρίση του Δικαστηρίου⁵².

Εφόσον η επίδικη διαφορά υπερβαίνει τις €3.000 τα Κλητήρια Εντάλματα που εκδίδονται θα πρέπει να φέρουν ανάλογη ένδειξη όπως: «ΑΝΩ ΤΩΝ €3.000» (η Διαταγή δεν αναφέρει συγκεκριμένο τύπο ένδειξης) και το Πρωτοκολλητήριο θα τις καταγράφει σε κατάλογο καλούμενο ως «Ακροαματικής Εκδίκασης»⁵³.

Στο στάδιο της εμφάνισης ενώπιον του Δικαστηρίου για έκδοση Οδηγιών σε σχέση με την μαρτυρία, οι διάδικοι υποχρεούνται να καταχωρήσουν ονομαστικό κατάλογο των προσώπων που θα προσκομίσουν μαρτυρία, μαζί με σύνοψη της μαρτυρίας τους⁵⁴. Σε αυτό το είδος των υποθέσεων, η Διαταγή προϋποθέτει για την ανταλλαγή της έγγραφης μαρτυρίας, την συμφωνία των διαδίκων, αφήνοντας να νοηθεί ότι μπορεί οι διάδικοι να μην επιθυμούν να ανταλλάξουν την έγγραφη μαρτυρία τους⁵⁵. Φυσικά, περιορίζει τον χρόνο της διαδικασίας της Κυρίως Εξέτασης του μάρτυρα με αποτέλεσμα να λαμβάνει ως δεδομένο ότι υπάρχει έγγραφη μαρτυρία. Παράλληλα, κατά το στάδιο των Οδηγιών, το Δικαστήριο καθορίζει τον χρόνο εξέτασης, αντεξέτασης και επανεξέτασης των μαρτύρων⁵⁶.

Το γεγονός βέβαια, ότι κατά το στάδιο των Οδηγιών θα πρέπει υποχρεωτικά να δηλωθεί ονομαστικός κατάλογος μαρτύρων από τους διαδίκους αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις μεγάλων οργανισμών, όπως οι τράπεζες, στις οποίες οι υπάλληλοι που χειρίζονται τις υποθέσεις αλλάζουν διαρκώς ή στις περιπτώσεις που ο οργανισμός εκπροσωπείται από διαφορετικά φυσικά

πρόσωπα. Φυσικά, κατά το στάδιο ακρόασης η κάθε πλευρά μπορεί να υποβάλει προφορικό αίτημα για προσκόμιση πρόσθετης μαρτυρίας καταδεικνύοντας ότι υπάρχει βάσιμος λόγος για τη μαρτυρία αυτή.

Περαιτέρω, κατά το στάδιο των Οδηγιών, το Δικαστήριο μπορεί να εκδώσει οποιεσδήποτε ειδικές οδηγίες, με γνώμονα την ταχύτερη εκδίκαση της υπόθεσης, τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των διαδίκων, τη διάσωση ή το μετριασμό των εξόδων και την εν γένει διαχείριση της υπόθεσης ανάλογα με το χρηματικό αντικείμενο της διαφοράς, τη σπουδαιότητα της υπόθεσης και το περίπλοκο των πραγματικών και νομικών ζητημάτων⁵⁷.

VI. Επίλογος

Οι πρόσφατες τροποποιήσεις των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, καταδεικνύουν ότι υπάρχει η βούληση και η θέληση για εκσυγχρονισμό και εξέλιξη του δικονομικού μας συστήματος προς τον σκοπό της ταχείας απονομής της δικαιοσύνης. Εξ' ου και διαφαίνεται ότι το Δικαστήριο πλέον αποκτά περισσότερες εξουσίες και καθήκοντα κατά την διαχείριση των υποθέσεων, προς τη σωστή και παραγωγική οργάνωση του πολύτιμου δικαστικού χρόνου.

Εντούτοις, οι τροποποιήσεις των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, αν και καλοδεχόμενες, επιχειρούν να ρυθμίσουν τα διάφορα διαδικαστικά θέματα αποσπασματικά, κάνοντας τους Θεσμούς ένα συνονθύλευμα κανόνων σύγχρονων αλλά και παλαιότερων, αμφίβολης ποιότητας στην δομή, ενίοτε στην αγγλική και ενίοτε στην ελληνική γλώσσα, χωρίς ειδική τεχνική λεπτομέρεια που δυσχεραίνουν παρά εκσυγχρονίζουν το δικονομικό μας σύστημα.

Για να καταστεί εφικτή η αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων που αντιμετωπίζει το δικονομικό μας σύστημα σήμερα έτσι ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καιρών, θα πρέπει να επιτευχθεί ο σωστός εκσυγχρονισμός των Θεσμών που καθιστά αναγκαία την καθολική τροποποίησή τους, διατηρώντας τις θεμελιώδεις αρχές τους κάτω από μοντέρνα πρότυπα που απλοποιούν τις περίπλοκες διαδικασίες, δίνουν την απαραίτητη τεχνική λεπτομέρεια και καθιστούν την δικαιοσύνη πιο προσβάσιμη.

¹ Βλέπε και Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, *Πολιτική Δικονομία* διαθέσιμο στο <<http://www.law.gov.cy>>.

² Δρ. Χρίστος Κληρίδης, 'Πολιτική Δικονομία' (Διάλεξη 7, 22 Νοεμβρίου 2011).

³ *ibid.*

⁴ *ibid.*

⁵ *ibid.*

⁶ *ibid.*

⁷ *ibid.*

⁸ Βλέπε *Ανδρέας Θεμιστοκλέους & Υιοί Ατδ v Arizona Trading Co Ltd* (1997) 1 ΑΑΔ 1354.

⁹ Κληρίδης (n 2).

¹⁰ Ο περί Πολιτικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) Διαδικαστικός Κανονισμός του 2014, δυνάμει του άρθρου 163 του Συντάγματος και του άρθρου 17 του περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλα Διατάξεις) Νόμου του 1961 έως 1991, που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας την 26 Σεπτεμβρίου 2014.

¹¹ ΕΕ, Παρ 2, 14 Νοεμβρίου 2014, Καν 4 και 5 (Όπως τροποποιήθηκε από ΕΕ, Παρ 2, Μέρος Ι, 6 Φεβρουαρίου 2015, Καν 3 και ΕΕ, Παρ 2, Μέρος Ι, 13 Μαΐου 2015, Καν 2).

¹² Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 25, όπως έχει τροποποιηθεί.

¹³ *ibid.*

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ Χ Μίτλεττον, 'Η διαδικασία της τροποποίησης των δικογράφων υπό την νέα Δ.25' (*Ψ*)νομικά διαθέσιμο στο <[¹⁷ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30, όπως έχει τροποποιηθεί.](https://psychonomika.info/2014/10/01/η-διαδικασία-της-τροποποίησης-των-δικ/>https://psychonomika.info/2014/10/01/η-διαδικασία-της-τροποποίησης-των-δικ/> τελευταία πρόσβαση 1 Οκτωβρίου 2016.</p></div><div data-bbox=)

¹⁸ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας Δ 25.

¹⁹ *ibid*

²⁰ Μίτλεττον (n 16).

²¹ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 19.

²² Ο δικαστής Denning στην *Associated Leisure Ltd and Others v Associated Newspapers Ltd* [1970] 2 All ER 754 ανέφερε στο ακόλουθο απόσπασμα (σελ 757) το οποίο επικροτήθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο στη *Χριστοδούλου v Χριστοδούλου* (1991) 1 ΑΑΔ 934 και ωρίτερα στη *Nicolaidis v Yerolemi* (1980) 1 CLR 1: "I start with the principle, well settled, that an amendment ought to be allowed, even if it comes late, if it is necessary to do justice between the parties, so long as any hardship done thereby can be compensated in money. That principle applies here." Όπως περαιτέρω υπέμνησε ο δικαστής Edmund Davies στην εν λόγω Αγγλική υπόθεση, η αρχή διατυπώθηκε με πληρότητα από το δικαστή Bowen στην *Cropper v Smith* [1884] 26 Ch D 700 με τα εξής (στις σελ 710 -11): "..... I know of no kind of error or mistake which, if not fraudulent or intended to overreach, the Court ought not to correct, if it can be done without injustice to the other party. Courts do not exist for the sake of discipline, but for the sake of deciding matters in controversy, and I do not regard such amendment as a matter of favour or grace It seems to me that as soon as it appears that the way in which a party has framed his case will not lead to a decision of the real matter in controversy, it is as much a matter of right on his part to have it corrected, if it can be done without injustice, as anything else in the case is a matter of right." Στην υπόθεση *Easton v Ford Motor Co Ltd* [1993] 4 All ER 257 το Αγγλικό Εφετείο, αφού συζήτησε εκτενώς τη σύγχρονη πρακτική ενόψει προφανώς της κατά πλειοψηφία (3 προς 2) απόφασης της Δικαστικής Επιτροπής της Βουλής των Λόρδων στην *Ketteman v Hansel Properties Ltd* [1988] 1 All ER 38, που εμφανιζόταν να περιορίζει κάπως την ως τότε δυνατότητα τροποποίησης, κατέληξε, αφού παρέθεσε και το εν λόγω απόσπασμα από την *Cropper v Smith* (ανωτέρω), ότι ίσχυε ακόμα η ίδια αρχή. Στην *Ketteman* (ανωτέρω) η αίτηση για τροποποίηση υποβλήθηκε από τους εναγομένους κατά τη διάρκεια της τελικής αγόρευσης του συνηγόρου των εναγόντων ύστερα από δίκη δύο εβδομάδων επί της ουσίας της διαφοράς και απέβλεπε στην εισαγωγή ισχυρισμού ότι η αξίωση είχε παραγραφεί. Κρίθηκε ότι ήταν πολύ αργά για τους εναγομένους να θέσουν τέτοιο δικονομικό κώλυμα όταν, έως εκείνο το στάδιο, δεν το είχαν επικαλεστεί.

²³ Μίτλεττον (n 16).

²⁴ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30, όπως έχει τροποποιηθεί.

²⁵ Penny Darbyshire, *Darbyshire on the English Legal System*, (8th edn, Thomson, Sweet and Maxwell 2005) 208 –42.

²⁶ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30.

²⁷ Lord Woolf, Access to Justice, Interim Report, June 1995; Lord Woolf, Access to Justice, Final Report, July 1996.

²⁸ Civil Procedure Act 1998.

²⁹ Allen & Overy, "The Impact of the Woolf Reforms in the U.K." (19 Φεβρουαρίου 2009) διαθέσιμο στο <<http://www.allenoverly.com/publications/en-gb/Pages/The-Impact-of-the-Woolf-Reforms-in-the-U-K-.aspx>> τελευταία πρόσβαση 03 Ιουλίου 2017.

³⁰ Μίτλεττον (n 16).

³¹ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Τύπος 25, όπως έχει τροποποιηθεί.

³² *ibid.*

³³ *ibid.*

³⁴ *ibid.*

³⁵ *ibid.*

³⁶ Χ Μίτλεττον, 'Η κλήση για Οδηγίες υπό τη νέα Δ.30 και οι συνέπειες μη έκδοσης της' (*Ψ*)νομικά διαθέσιμο στο <<https://psychonomika.info/2014/10/04/η-κλήση-για-οδηγίες-υπό-τη-νέα-δ-30-και-οι-σ/>> τελευταία πρόσβαση 03 Ιουλίου 2017.

³⁸ Allen and Overy (n 29).

³⁹ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 1(α), (β), (γ), όπως έχουν τροποποιηθεί.

⁴⁰ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Τύπος 25, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁴¹ Allen and Overy (n 29).

⁴¹ Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος, 'Διαταγή 25 και Διαταγή 30: Ερωτήσεις – Απαντήσεις' (Ημερίδα, 29 Μαρτίου 2016).

⁴² Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, α 30(1): «*Εις ουδένα δύναται ν' απαγορευθή η προσφυγή ενώπιον του δικαστηρίου, εις ο δικαιούται να προσφύγη δυνάμει του Συντάγματος*».

⁴³ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), α 6(1): «*Παν πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δίκαιως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου...*».

⁴⁴ *Weissman v Ρουμανίας*, Αρ υποθ 63945/00 (ΕΔΔΑ, 4 Ιουνίου 2006).

⁴⁵ ΕΔΔΑ, Αρ. Υπόθεσης 15319/09, *Hansen v Νορβηγίας*, Αρ υποθ 15319/09 (ΕΔΔΑ, 2 Οκτωβρίου 2015).

⁴⁶ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Τύπος 25, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁴⁷ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 6.

⁴⁸ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30.

⁴⁹ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Τύπος 25, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁵⁰ Χ Μίτλεττον, 'Οι διαδικασίες ταχείας εκδίκασης και ακροαματικής εκδίκασης κατά τη νέα Δ 30' (Ψ)νομικά διαθέσιμο στο <<https://psychonomika.info/2014/10/11/oi-diaδικασίες-tαχείας-εκδίκασης-κ/>> τελευταία πρόσβαση 11 Οκτωβρίου 2016.

⁵¹ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 5, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁵² Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 7, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁵³ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 8, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁵⁴ *ibid*

⁵⁵ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 4, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁵⁶ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 7, όπως έχει τροποποιηθεί.

⁵⁷ Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, Δ 30 Θ 9, όπως έχει τροποποιηθεί.